

Οι σχέσεις μέσα στην Πενταρχία των Πατριαρχών, κατά την εκκλησιαστική Παράδοση

/ [Πεμπτουσία](#)

Ο Κωνσταντινουπόλεως Σισίνιος (426-427) χειροτονεί τον Πρόκλο ως επίσκοπο Κυζίκου, συναντά όμως την αντίσταση των πιστών της πόλεως αυτής που εξέλεξε τον δικό της επίσκοπο κατά παράβαση διατάξεως **να μη γίνεται χειροτονία χωρίς τη γνώμη του Κωνσταντινουπόλεως**[40].

• Ο **Πρόκλος**[41] Κωνσταντινουπόλεως (434-446) ολίγα έτη πριν από τη σύγκληση της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου, της οποίας ο 28ος κανών απένειμε στο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως δικαιοδοσία στις διοικήσεις Πόντου, Θράκης και Ασίας, χειροτονεί το Θαλάσσιο ως επίσκοπο Καισαρείας, κρίνει με επιστολή του στο Δόμνο Αντιοχείας κανονική την εκλογή του Αλεξάνδρου ως επισκόπου Ανταράδου, **ο οποίος προσήγαγε την υπόθεσή του προς εξέταση στο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως**. Επιδοκιμάζει την εκλογή του Ειρηναίου ως επισκόπου Τύρου, στηρίζει την κανονικότητα της εκλογής του Μητροπολίτη Εφέσου Βασσιανού και ανακοινώνει στον Ευσέβιο Αγκύρας τη χειροτονία του Καλλινίκου ως επισκόπου Γάγγρας.

• Ο διάδοχος του **Πρόκλου Φλαβιανός**[42] (446-449) καθαιρεί (Μάρτιος η Απρίλιος 448) τον Εφέσου Βασσιανό. Με επιστολή του ζητά την προστασία της

Ρώμης απέναντι στο Διόσκορο Αλεξανδρείας, ο οποίος τον καθήρεσε, την καταδίκη του δε είχαν εγκρίνει ο Ιουβενάλιος Ιεροσολύμων, ο Θαλάσσιος Καισαρείας και ο Ευθύμιος Εφέσου[43].

- Ο διάδοχος του Φλαβιανού **Ανατόλιος**[44] (449-458) **γνωστοποιεί την άνοδό του στο θρόνο** της Κωνσταντινουπόλεως στον πάπα Λέοντα (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 449), διαμελίζει τη Μητρόπολη Τύρου προς όφελος της Βηρυττού και θέτει σε ακοινωνησία τον επίσκοπο Τύρου Φώτιο, γιατί δεν ακολούθησε το διακανονισμό του ανωτέρου διαμελισμού χειροτονώντας αντικανονικά επίσκοπο. Συγκατατίθεται και υπογράφει την καθαίρεση του Διοσκόρου Αλεξανδρείας. Ο Ανατόλιος βεβαιώνει την εθιμική λειτουργία στη Κωνσταντινούπολη, ήδη προ της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου (451), ενδημούσης Συνόδου, στην οποία συμμετείχαν επίσκοποι ανεξαρτήτως προελεύσεως, **«ώστε ηνίκα καιρός καλέση περί αναπιπτόντων τινών εκκλησιαστικών πραγμάτων συνείναι και διαπιστούν έκαστα και αποκρίσεις αξιούν τους δεομένους»**[45].

- Αναγνωρίζοντας την εθιμικώς κρατήσασα υπερόρια δικαιοδοσία του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος ο Μικρός όρισε ότι όλα τα κανονικά προβλήματα μεταξύ των επισκόπων του Ιλλυρικού **«ου δει τέμνεσθαι παρά γνώμην του Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως και της αυτού Συνόδου, ήτις έχει τα προνόμια της αρχαίας Ρώμης»**[46], όπως επίσης, να μη χειροτονείται επίσκοπος σε Ασία και Θράκη χωρίς τη συγκατάθεση του Κωνσταντινουπόλεως[47].

- Ο **Επιφάνιος** Κωνσταντινουπόλεως[48] **αναγγέλλει την εκλογή του** στον πάπα Ρώμης Ορμίδα (520), χειροτονεί τον Αντιοχείας Παύλο, ο οποίος αναγκάστηκε στη συνέχεια να εγκαταλείψει την έδρα του και με απόφαση της ενδημούσης συνόδου καταδικάζει το Σευήρο Αντιοχείας και τον Πέτρο Απαμείας.

- Ο Κωνσταντινουπόλεως **Ιωάννης Γ΄ ο Σχολαστικός** (565-577) με επιστολή του στον Αναστάσιο Ἐπιτοχείας του αναγγέλλει ότι **εχειροτόνησε** (569-570) τον Ιωάννη Δ΄ ως **Πατριάρχη Αλεξανδρείας**, διαδεχθέντα τον αποθανόντα Απολλινάριο[49].

- Ο Κωνσταντινουπόλεως **Ιωάννης ο Νηστευτής** (582-595) **κρίνει συνοδικά τις αποδιδόμενες στον Πατριάρχη Αντιοχείας Γρηγόριο κατηγορίες** και τον αθώνει (587). Υπογράφει δε τα πρακτικά της Συνόδου ως Οικουμενικός Πατριάρχης[50].

- Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως **Νικηφόρος** (806-815) εκθρονισθείς υπό

των εικονομάχων, αμφισβητών την κατανονικότητα της εκθρονίσεώς του, επισημαίνει ότι αυτή θα έπρεπε να έχει απαιτητήτως τη συναίνεση των άλλων Πατριαρχών: «ει ο της πρεσβυτέρας Ρώμης πηδαλιουχών οσίως τους οίακας επικαλεί παρέσομαι, ει ο της Αλεξάνδρου ιεροκήρυξ απαιτιάται, ουκ απειθήσας, εφέσομαι. ει ο Αντιόχου ιεροποιήμην, έλκειν προς κρίσιν, ουκ απολειφθήσομαι. ει ο τα Ιεροσόλυμα διέπων εις ευθύνην ημάς καταστήναι προσκέκληται, ουκ απολείψομαι»[51].

- Ο Θεόδωρος Στουδίτης[52] αναφερόμενος στην **Πενταρχία** ως το **ύψιστον κριτήριο της Εκκλησίας** επισημαίνει: «...αλλά περί θείων και ουρανίων δογμάτων, ο άλλοις ουκ επιτέτραπται, η εκείνοις, οίς φησιν αυτός ο Θεός Λόγος· Όσα αν δήσητε επί της γης...Τίνες δε ούτοις οι εντεταλμένοι; Απόστολοι και οι τούτων διάδοχοι. Τίνες δ' ουν οι διάδοχοι; Ο της Ρωμαίων νυνί πρωτόθρονος, ο της Κωνσταντινουπόλεως δευτερεύων, Αλεξανδρείας τε και Αντιοχείας και ο Ιεροσολύμων. **Τούτο το πεντακόρυφον κράτος της Εκκλησίας. Παρά τούτοις το των θείων δογμάτων κριτήριο**».

Ο Θεόδωρος ο Στουδίτης[53] σχολιάζοντας την αντικανονικότητα της εκθρονίσεως του Πατριάρχου Νικηφόρου (815) επισημαίνει: «Ει δε... παρετράπη συν ημίν της αληθείας Νικηφόρος ο Πρόεδρος, εξ εκατέρου μέρους αποσταλτέον προς τον Ρώμης. Κακείθεν δεχέσθω το ασφαλές της πίστεως. Και γαρ ούτως έχει **ει παρατραπή εις εκ των πατριαρχών υπό των ομοταγών**, καθά φησιν ο θείος Διονύσιος, **την επανόρθωσιν λήψεσθαι**, ουχ υπό βασιλέων κρίνεσθαι». Είναι προφανές ότι κατά το Θεόδωρο Στουδίτη, ενώ η **Ρώμη, η «κορυφαιοτάτη των Εκκλησιών του Θεού»**, [54] **εξακολουθεί να θεωρείται θεματοφύλακας της παρακαταθήκης της πίστεως, η εκθρόνιση ενός Πατριάρχου οφείλει να έχει τη συναίνεση όλων των υπολοίπων «ομοταγών»**.

- Ο **Πατριάρχης Φώτιος**[55] αναγγέλει στον Πάπα Νικόλαο τον Α΄ την άνοδό του στον πατριαρχικό θρόνο (860). Το ίδιο πράττει και προς τα υπόλοιπα Πατριαρχεία της Ανατολής. Παρουσία εκπροσώπων της Ρώμης καθαιρείται ο Πατριάρχης Ιγνάτιος (861), συγκαλείται η Πρωτοδευτέρα Σύνοδος (861) και καταδικάζεται η εικονομαχία. **Μεταξύ των ετών 861-866 αποστέλλει επιστολή στον Τύρου Θωμά με το ερώτημα, εάν ο θρόνος της Αλεξάνδρειας τον αναγνωρίζει ως Πατριάρχη**. Το έτος 867 αποστέλλει την Εγκύκλιο Επιστολή προς τους Πατριάρχες της Ανατολής. Το 867 με συνοδική απόφαση καθαιρείται ο Πάπας Νικόλαος.

Με νέα επιστολή του προς τον Αλεξανδρείας Μιχαήλ και Αντιοχείας Θεοδόσιο αναγγέλλει την εκ νέου επιστροφή του στον Πατριαρχικό θρόνο (877-878). Το ίδιο πράττει και προς τον πάπα Ιωάννη Η΄, όπου μεταξύ άλλων επισυνάπτει και

γράμματα των Πατριαρχών της Ανατολής, δια των οποίων αναγνωρίζεται ως Πατριάρχης. Αποστέλλει επιστολές και προς τον Θεοδόσιο Αντιοχείας και Ηλία Ιεροσολύμων ζητώντας τη συμμετοχή τους στη μέλλουσα να συνέλθει σύνοδο (879-880).

- Ακόμα και κατά την αναγνωρίσασα τον άγ. Ιγνάτιο ως Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Σύνοδο του 869-870 (Η΄ Οικουμενική Σύνοδος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας) **ο επίσκοπος Ρώμης ευρίσκεται εντεταγμένος στην Πενταρχία των Πατριαρχών**, του επισκόπου Ρώμης υπαγομένου στην κρίση των άλλων Πατριαρχών, του 13ου κανόνος της Συνόδου αυτής διαλαμβάνοντας τα κάτωθι: «ει δε συγκροτηθείσης **συνόδου οικουμενικής** γέννηταί τις και περί τής **εκκλησίας των Ρωμαίων** αμφιβολία, έξεστιν ευλαβώς και μετά της προσηκούσης αιδούς διαπυθάνεσθαι περί του προκειμένου ζητήματος και δέχεσθαι την λύσιν, και η ωφελείσθαι η ωφελείν, μη μέντοις θρασέως αποφέρεσθαι κατά των της πρεσβυτέρας Ρώμης ιεαρχών»[56].

- Στην ίδια Σύνοδο ο εκπρόσωπος του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων σύγκελλος Ηλίας επισημαίνει[57]: «Δια τούτο **τας πατριαρχικάς κεφαλάς εν τω κόσμω έθετο το Πνεύμα το άγιον**, ίνα τα εν τη Εκκλησία του Θεού αναφυόμενα σκάνδαλα δι' αυτών αφανίζωνται. Τοιγαρούν του προκαθημένου θρόνου της πρεσβυτέρας Ρώμης μηδαμώς αποδεξαμένου τον Φώτιον, μήτε...του Αλεξανδρείας, του Αντιοχείας, του Ιεροσολύμων, ουκ ην χρεία μετακαλείσθαι αυτόν εις εξέτασιν και ανάκρισιν...». Είναι ασφαλώς **σημαντική η διαπίστωση της ενεργού λειτουργίας της Πενταρχίας των Πατριαρχών** και από την Η΄ Οικουμενική Σύνοδο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, **τη μη αναγνωριζομένη από την Ορθόδοξο Ανατολή**.

[Συνεχίζεται]

[40]. V. Grumel, Les Regestes..., N. 49a.

[41]. V. Grumel, Les Regestes..., N. 86b, 88, 90.

[42]. V. Grumel, Les Regestes..., N. 95.

[43]. V. Grumel, Les Regestes..., N. 110 (=Libellus Ctitre), referre, appellatio (document). Appel au siège de Rome contre son injuste déposition).

[44]. V. Grumel, Les Regestes..., N. 111, 113, 114.

[45]. Mansi 7, 92.

[46]. Ρ. Π. Α΄, 164. (Φωτίου, Νομοκάνων, Τίτλος Θ΄, Κεφ. Α΄)

[47]. SC 506, 106.

[48]. V. Grumel, N. 217, 219, 227.

[49]. V. Grumel, N. 252.

[50]. V. Grumel, N. 264.

[51]. PG 100, 121D-124A. (=Του εν αγίοις πατρός ημών Νικηφόρου Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως βίος συγγραφείς υπό Ιγνατίου Διακόνου...).

[52]. P.G 99, 1417 C (=PKΘ΄ Επιστολή, Λέοντι σακελλαρίω).

[53]. P.G. 99, 1420B.

[54]. PG.99, 1332B.

[55]. V. Grumel, Les Regestes des actes du Patriarchat de Constantinople, Fasc. II et III, N. 467, 468, 469, 470, 471, 474 (=Lettre au métropolitain de Tyr [Thomas], lui démandant si le siècle d' Antioche le [Photius] reconnaît pour patriarche), 497, 498, 542, 543, 546, 548, 549.

[56]. Mansi 16, 405C.

[57]. Mansi 16, 317D-329A.